

Η ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΑΠΟΨΗ ΓΙΑ ΤΗ ΧΑΡΑ

π. Δημήτριος Κωστόπουλος

Ασφαλώς «κομίζω γλαύκα εις Αθήνας», κατά τον γνωστό αρχαίο λόγο, λέγοντας ότι αυτό, που όλοι οι άνθρωποι κυρίως αναζητούν και για το οποίο διψούν στην ζωή τους, είναι η χαρά.

Σ' αυτήν την πανανθρώπινη δίψα για χαρά «ποντάρουν» όλοι οι επιχειρηματίες της γης και διαφημίζουν τα προϊόντα τους (ακόμη και τις οδοντόκρεμες) ως πηγή χαράς!

Στην ίδια δίψα «ποντάρουν» και οι διάφοροι «Μεσσίες» και επίδοξοι «Σωτήρες» του κόσμου υποσχόμενοι στα υποψήφια θύματα τους λύση των προβλημάτων τους, έτσι ώστε να απολαμβάνουν ανεμπόδιση τη χαρά στην ζωή! Θαυμάσιο δόλωμα στ' αλήθεια!

Φυσικά η δίψα του ανθρώπου για χαρά είναι κατά πάντα φυσιολογική και νόμιμη, αφού και ο ίδιος ο Δημιουργός Θεός τον έβαλε από την πρώτη στιγμή της δημιουργίας του «ἐν τῷ παραδείσῳ τῆς τρυφῆς ἐργάζεσθαι αὐτόν καί φυλάσσειν» (Γεν, Β' 15). Η απόλαυση, επομένως, εκ μέρους του ανθρώπου «του παραδείσου της τρυφής» και άρα της χαράς ήταν εξ αρχής το θέλημα του Θεού. Η πτώση όμως του πρώτου ανθρώπου είχε ως συνέπεια την απώλεια του «παραδείσου της τρυφής» και φυσικά της χαράς, αλλά και τη σύγχυση γύρω από το μεγάλο θέμα αυτό της χαράς.

Ο μεταπτωτικός άνθρωπος αναζητούσε με λαχτάρα την χαρά, αλλά δεν κατόρθωνε να την βρει, μη γνωρίζοντας που αυτή υπάρχει, αλλά και τί ακριβώς είναι στ' αλήθεια η χαρά. Ήλθε όμως «ὁ Θεός ἐν σαρκί» και ξανάφερε τη χαρά στη ζωή του ανθρώπου· και κάτι παραπάνω: «τό πλήρωμα τῆς χαρᾶς»!

Το τραγικό είναι ότι, για όσους δεν έχουν αποδεχθεί συνειδητά την εκ της θείας ενανθρωπήσεως Χάρη, το πρόβλημα της χαράς παραμένει άλυτο, αναπάντητο, ανούσιο και μάταιο. Και λέω «δεν έχουν αποδεχθεί συνειδητά» εννοώντας όχι μόνο τους μη χριστιανούς ή τους ετερόδοξους χριστιανούς, αλλά - δυστυχώς - και πολλούς ορθοδόξους χριστιανούς, οι οποίοι, έχουν μεν βαπτισθεί στην ορθόδοξη Εκκλησία, αλλά δεν βιώνουν συνειδητά την εν Χριστώ κοινωνία, έτσι ώστε να μην διαφέρουν τελικώς από τους άθεους, τους αλλόθρησκους ή τους ετερόδοξους.

Αυτό το τραγικό φαινόμενο εκμεταλλεύονται «οι έμποροι» της χαράς και

«πωλούν χαρά», που δήθεν υπάρχει στο κακόγουστο βιβλίο, στο φθινόθεαμα, στην ξέφρενη διασκέδαση, στο ευτελές τραγούδι, στο τυχαίο ή και αγοραίο σεξ και - το φοβερότερο και καταστροφικότερο - στα ναρκωτικά και μάλιστα στα «ψυχοναρκωτικά» της Αστρολογίας, του Πνευματισμού, του Γκουρουϊσμού, του Σατανισμού κλπ. κλπ. «ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς»!

Στο σημείο αυτό γεννάται το ερώτημα : «Γιατί, ενώ εδώ και 2000 χιλιάδες χρόνια ακούσθηκε το ευαγγελικό μήνυμα «ἰδοὺ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἣτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ...!» (Λουκ. Β' 10), οι σύγχρονοι άνθρωποι ακόμη ψάχνουν για χαρά; Υπάρχει ή δεν υπάρχει σ' αυτή τη ζωή χαρά; Και, αν υπάρχει, πού είναι και ποιὰ είναι;

Για να δοθεί απάντηση στα ερωτήματα αυτά, πρέπει να επισημάνουμε εξ αρχής, ότι η σύγχυση που επικρατεί γύρω από το θέμα αυτό και τα ερωτήματα που προκύπτουν, οφείλονται στο ότι ο κόσμος νομίζει ότι η χαρά είναι μία και μοναδική. Έτσι τη στιγμή που νομίζει κάποιος ότι βρήκε τη χαρά, διαπιστώνει ότι πάλι μένει ανικανοποίητος και η δίψα του δεν σβήνει. Η αλήθεια είναι όμως ότι στην πραγματικότητα υπάρχουν τρία διαφορετικά είδη χαράς. Έχοντας γνώση των τριών αυτών ειδών χαράς μπορεί κανείς να απαλλαγεί από τη σύγχυση, να απαντήσει στα παραπάνω ερωτήματα και να κορέσει τη δίψα του.

Ας γνωρίσουμε, λοιπόν, μαζί αυτά τα είδη της χαράς, ώστε να κατανοήσουμε και πού θα την βρούμε και πώς θα την κάνουμε κτήμα μας:

Α' Η ΚΑΤΑ ΦΥΣΙΝ ΧΑΡΑ.

Λέγοντας φυσική χαρά εννοούμε τη χαρά, που νιώθει ο άνθρωπος από την σωστή χρήση και απόλαυση της φυσικής δημιουργίας του Θεού. Μερικά παραδείγματα θα βοηθήσουν στην κατανόηση αυτής της χαράς.

1) Στον 103ο ψαλμό στ. 15 (γνωστός ως Προοιμιακός, που αναγιγνώσκεται στην αρχή του Εσπερινού) βλέπουμε τον ψαλμωδό να μας λέει ότι « οἶνος εὐφραίνει καρδίαν ἀνθρώπου». Αὐτός ο λόγος τί άλλο φανερώνει παρά ότι η Αγία Γραφή, ο Λόγος του Θεού, εγκρίνει την ευφορία που προκαλεί στον άνθρωπο η μετρημένη χρήση ενός υλικού αγαθού, όπως εδώ πρόκειται για το κρασί; Άλλωστε ο ίδιος ο Κύριος στον εν Κανά γάμο μετέτρεψε το νερό σε κρασί, για να ευφρανθούν οι συνδαιτυμόνες και να ψυχαγωγηθούν. (Ἰωάνν. Β' 1-11)

2) Στον ίδιο ψαλμό βλέπουμε, ότι ο ψαλμωδός, με όσα λέει για το μεγαλείο

και την αρμονία της υλικής δημιουργίας του Θεού, εκφράζει μια αγαλλίαση, μια χαρά, που προέρχεται ακριβώς από την απόλαυση αυτού του μεγαλείου. Έτσι νομιμοποιεί και την εκ μέρους μας αναζήτηση της χαράς σε μια εκδρομή στο βουνό ή στη θάλασσα, στην έρευνα των μυστικών της φύσεως κ.τ.ο.

3) Μία καλή συντροφιά, επίσης, με συγγενείς και φίλους ή ένα γιορτινό τραπέζι είναι μια αιτία φυσικής και σύμφωνης προς το θέλημα του Θεού χαράς. «Ίδου γάρ τί καλόν ἢ τί τερπνόν ἀλλ' ἢ τό κατοικεῖν ἀδελφούς ἐπί τῷ αὐτῷ» (ψαλμ. 132,1). Το γεγονός πάλι ότι ο Κύριος δεχόταν προσκλήσεις και συμμετείχε σέ τραπέζια, [όπως στο σπίτι του Ευαγγελιστού Ματθαίου (Ματθ. Θ' 10) ή του Φαρισαίου Σίμωνος (Λουκ. Ζ' 36) ή του τελώνου Ζακχαίου (Λουκ. ΙΘ' 1-10) ή στο τραπέζι του γάμου στην Κανά κλπ.] δείχνει ότι επιδοκιμάζει αυτού του είδους τη χαρά· μάλιστα στις παραβολές του Μ. Δείπνου (Λουκ. ΙΔ' 16), των Βασιλικών Γάμων (Ματθ. ΚΒ' 2) και σ' άλλες περιπτώσεις παρομοιάζει τη Βασιλεία των Ουρανών με ένα γιορτινό τραπέζι.

4) Άλλη μια αιτία φυσικής χαράς για τον άνθρωπο είναι η αγαπητική σχέση και ο έρωτας, μέσα στον ευλογημένο από την Εκκλησία Γάμο, καθώς και η απόκτηση και η ανατροφή τέκνων. Αυτό φαίνεται καθαρά στην ευχή που απευθύνει η Εκκλησία μέσω του τελούντος τον γάμο ιερέως, ο οποίος αμέσως μετά τον «χορό του Ησαΐα», κρατώντας το στεφάνι πάνω από το κεφάλι της νύφης λέει : «Και σύ Νύμφη μεγαλύνθητι ως ἡ Σάρρα, καί εὐφράνθητι ως ἡ Ρεβέκκα, καί πληθύνθητι ως ἡ Ραχήλ, εὐφραينوμένη ἰδίῳ ἀνδρί, φυλάττουσα τοὺς ὄρους τοῦ νόμου, ὅτι οὕτως ἠὐδόκησεν ὁ Θεός».

5) Τέλος και η κατοχή και σωστή διαχείριση των υλικών αγαθών είναι μια μη κατακριτέα αιτία χαράς για τον άνθρωπο, αφού η Εκκλησία το εύχεται αυτό στους νεονύμφους, στην πρώτη μεγάλη ευχή της ακολουθίας του Γάμου, λέγοντας:« ἔμπλησον τοὺς οἴκους αὐτῶν σίτου, οἴνου καί ἐλαίου καί πάσης ἀγαθωσύνης ἵνα μεταδίδωσι και τοῖς χρεῖαν ἔχουσιν».

6) Η λελογισμένη, λοιπόν, χρήση των υλικών δημιουργημάτων και δωρεών του Θεού και η μέσω αυτών ψυχαγωγία είναι μία αιτία νόμιμης και σύμφωνης με το θέλημα του Θεού χαράς, της φυσικής χαράς.

Στο σημείο αυτό πρέπει να παρατηρήσωμε ότι μολονότι η φυσική χαρά είναι κατά πάντα νόμιμη και σύμφωνη με το θέλημα του Θεού, έχει ένα σοβαρό μειονέκτημα: Δεν είναι μόνιμη! Γι' αυτό μόλις το γεγονός ή το πράγμα, που την προκαλεί, παρέλθει, παρέρχεται κι αυτή. Τελειώνει το γιορτινό τραπέζι και το καλό κρασί; Τελειώνει και η ευφροσύνη που προσφέρει. Διαλύεται η

όμορφη παρέα στο τέλος μιας χαρούμενης εκδρομής; Διαλύεται μαζί της και η χαρά που προκάλεσε κ.ο.κ. Το μόνο που μένει είναι μία γλυκιά ανάμνηση, μία αμυδρή γεύση χαράς, που ξανάρχεται για λίγο στην ψυχή, κάθε φορά που θυμόμαστε τα χαρούμενα αυτά περιστατικά.

Δυστυχώς -η μάλλον ευτυχώς - ο άνθρωπος δεν σβήνει τη δίψα του για χαρά με τις παροδικές αυτές ευκαιρίες χαράς, διότι η ψυχή του λαχταρά μόνιμη και αναφαίρετη χαρά. Έτσι η φυσική χαρά, όσο νόμιμη και καλή να είναι, δεν ικανοποιεί πλήρως την ανάγκη αυτή του ανθρώπου, γιατί είναι προσωρινή και εξαρτάται από τις εξωτερικές συνθήκες ζωής του, που συνεχώς μεταβάλλονται, άλλοτε προς το καλύτερο κι άλλοτε προς το χειρότερο.

Β' Η ΠΑΡΑ ΦΥΣΙΝ ΧΑΡΑ.

Την ονομάζουμε έτσι, επειδή σε αντίθεση με την φυσική χαρά προέρχεται, όχι από την ορθή και λελογισμένη χρήση, αλλά από την παρά-χρηση και κατά-χρηση της φυσικής δημιουργίας του Θεού.

Στο σημείο αυτό όμως και για να κατανοήσωμε πλήρως το θέμα μας πρέπει να κάνουμε μια μεγάλη παρένθεση, ώστε να εξηγήσωμε πού οφείλεται αυτή η τάση του ανθρώπου να κάνει παράχρηση και κατάχρηση της φυσικής δημιουργίας του Θεού.

Οι Άγιοι Πατέρες της Εκκλησίας (όπως π.χ. ο Αγ. Γρηγόριος ο Παλαμάς, ο Αγ. Μάξιμος ο Ομολογητής, ο Αββάς Δωρόθεος κ.ά.) δέχονται ότι η ψυχή του ανθρώπου έχει τρεις δυνάμεις: α) Το Λογιστικόν, που είναι η έδρα της λογικής και της γνώσεως, β) Το Θυμικόν η Θυμοειδές. που είναι η έδρα της Αγάπης, του ζήλου, αλλά και του υγιούς θυμού, και γ) Το Επιθυμητικόν, που είναι η έδρα των επιθυμιών.

Προ της πτώσεως και όταν ο άνθρωπος ως «κατ' εικόνα Θεού» δημιουργημένος, είχε στόχο της ζωής του το «καθ' ομοίωσιν Θεοῦ», οι τρεις αυτές δυνάμεις της ψυχής ήσαν στραμμένες προς τον Θεόν. Έτσι το Λογιστικόν ασχολείτο με τη γνώση του Θεού, «κίνησις αὐτοῦ πρὸς Θεόν διὰ γνώσεως» κατά τον Άγιο Μάξιμο τον Ομολογητή. Το Θυμικόν αγωνιζόταν να ενωθεί με τον Θεόν, «ἀγών πρὸς τό τυχεῖν Θεοῦ μόνου» κατά τον ίδιο Άγιο, και το Επιθυμητικόν λαχταρούσε την επικοινωνία με τον Θεόν για να απολαμβάνει την εξ αυτής ηδονήν, ή όπως λέγει πάλι ο Άγιος Μάξιμος είχε «φοράν πρὸς τόν Θεόν μόνον, κατά πόθον». Αυτή είναι η φυσική λειτουργία

της ψυχής.

Όταν όμως ήλθε η πτώση του πρωτοπλάστου ανθρώπου, τότε και οι δυνάμεις της ψυχής διεστράφησαν. Το Λογιστικόν σκοτίστηκε με την υπερηφάνεια και την φιλοδοξία. Το Θυμικόν αντί ν' αγωνίζεται με ζήλο να ενωθεί με το Θεόν στρέφεται και ζητεί να στηριχτεί στην «κτίσιν μᾶλλον παρά εἰς τόν κτίσαντα» (Ρωμ.Α'25). "Ἔτσι γεμίζει με την φιλοκτημοσύνη που φέρνει την αντιζηλία, το μίσος προς τον συνάνθρωπο κ.τ.ο. Το Επιθυμητικόν δεν λαχταρά πλέον την ηδονή που προσφέρει η κοινωνία με τον Θεόν, αλλά αυτήν που προσφέρει η ύλη και πιο πολύ η σάρκα. Ἔτσι γεμίζει με την φιληδονία. Αυτή όπως αντιλαμβάνεσθε είναι η παρά φύσιν λειτουργία της ψυχής.

Στην κατάσταση αυτή η ψυχή κυριεύεται από διάφορα πάθη. Το τι είναι «πάθος» ορίζει με θαυμάσιο τρόπο ο Άγιος Μάξιμος ο Ομολογητής: «Πάθος ἐστὶ κίνησις ψυχῆς παρά φύσιν ἢ ἐπὶ φιλίαν ἄλογον ἢ ἐπὶ μίσος ἄκριτον ἢ τινός ἢ διὰ τι τῶν αἰσθητῶν» (Φιλοκαλία τομ. Β', Β' εκατοντάς κεφαλαίων περί αγάπης). Δηλαδή : «πάθος είναι η παρά φύσιν κίνησις της ψυχής προς παράλογη αγάπη ή άκριτο μίσος ή για κάποιον άνθρωπο ή για κάποιο από τα αισθητά πράγματα». Εξηγώντας ο ίδιος Άγιος τον ορισμό αυτό δίνει μερικά παραδείγματα και λέγει: « Τα πάθη μᾶς οδηγούν να επιθυμούμε πράγματα ή πρόσωπα παράλογα, όπως: τροφή παράκαιρη και υπερβολική, γυναίκα ή άνδρα μη νόμιμο. Επίσης μᾶς προκαλούν οργή και μίσος ή λύπη για κάποιον που μᾶς προσέβαλε ή μᾶς αδίκησε ή και επειδή είναι ανώτερος ή πλουσιώτερος απο εμάς» (Α' εκατοντάς περί αγάπης).

Αν θέλαμε να βρούμε την καταγωγή της λέξεως «πάθος», θα βλέπαμε ότι προέρχεται από το ρήμα πάσχω, που στον Αόριστο β' είναι έπαθον· αυτό σημαίνει ότι, όταν η ψυχή έχει κάποιο ή κάποια πάθη, τότε πάσχει, υποφέρει. Επομένως η εμπαθής ψυχή δεν ζει κατά φύσιν, αλλά παρά φύσιν. Δεν είναι υγιής αλλά άρρωστη. Πολλές φορές μάλιστα τα πάθη και οι αμαρτίες, που συνδέονται με αυτά, αρρωσταίνουν όχι μόνο την ψυχή, αλλά και το σώμα. «Από των πολλών μου αμαρτιών ασθενεί το σώμα, ασθενεί μου και η ψυχή...» ψάλλομε στον μικρό παρακλητικό κανόνα της Υπεραγίας Θεοτόκου.

Εδώ κλείνει η παρένθεση που κάναμε και επανερχόμαστε στην εξέταση του δεύτερου είδους χαράς, που την ονομάσαμε παρά φύσιν.

Μετά απ' όσα είπαμε είναι εύκολο να κατανοήσομε, πού οφείλεται η τάση του ανθρώπου να κάνει παράχρηση και κατάχρηση της δημιουργίας του

Θεού, αναζητώντας σ' αυτήν την χαρά. Οφείλεται στο ότι, όταν ο άνθρωπος είναι άπιστος ή πιστός μεν αλλά μόνο στα λόγια και όχι στην πράξη, οι τρεις δυνάμεις της ψυχής του διαστρέφονται και παραλειπουργούν. Τότε κυριεύεται και από διάφορα πάθη και μέσα σ' αυτά αναζητεί την χαρά. Μερικά παραδείγματα θα κάνουν πιο κατανοητά τα λεγόμενα.

1. Πολλοί άνθρωποι δεν αρκούνται στη λελογισμένη χρήση, κρασιού για να έλθουν σε κατάσταση ευφορίας, αλλά προχωρούν σε κατάχρηση, οπότε φθάνουν στην μέθη. Στην περίπτωση αυτή έχουμε «φιλίαν άλογον» δηλ. παράλογη αγάπη προς ένα υλικό πράγμα και άρα ένα πάθος, που οφείλεται στην στροφή του θυμικού και του επιθυμητικού της ψυχής προς «την κτίσιν μάλλον παρά τον κτίσαντα»· γι' αυτό και ο Απόστολος Παύλος παραγγέλλει «μή μεθύσκεσθε οίνω, ἐν ᾧ ἔστιν ἄσωτία» (Ἐφεσ. Ε' 18). Είναι αλήθεια ότι στην αρχή και η μέθη φέρνει κάποια χαρά, την οποία όμως ακολουθούν πλήθος παρενέργειες με τα γνωστά σ' όλους αποτελέσματα. Αυτή είναι μία παρά φύσιν χαρά, η οποία, επειδή προέρχεται από ένα πάθος, τελικά κάνει τον άνθρωπο να πάσχει.

2. Στην περίπτωση που ο άνθρωπος βλέπει τα υλικά αγαθά, όχι σαν δώρα Θεού προς χρήση για τις καθημερινές ανάγκες, αλλά προσκολλάται σ' αυτά με «φιλίαν άλογον» δηλ. εμπαθή αγάπη σαν σε είδωλα, τότε πάλι έχουμε τα πάθη της φιλαργυρίας ή της πλεονεξίας, για τα οποία ο Απόστολος Παύλος λέγει : «Ρίζα πάντων κακῶν ἡ φιλαργυρία, ἧς τινές ὀρεγόμενοι ἀπεπλανήθησαν ἀπό τῆς πίστεως καί ἑαυτούς περιέπειραν ὀδύναις πολλαῖς» (Α' Τιμ. Στ 10), και την πλεονεξία αποκαλεί ειδωλολατρία (Κολασσαεῖς Γ' 5). Τι μεγάλη χαρά παίρνει στ' αλήθεια κανείς κερδίζοντας κάμποσα εκατομμύρια στο λαχείο ή σε κάποια κληρονομιά. Όταν όμως κυριευθεί απ' τα δυο αυτά πάθη, τότε όντως καταντάει ειδωλολάτρης και μπαίνει σε σκοτούρες και οδύνες πολλές, ενώ γίνεται καχύποπτος προς όλους και άσπλαχνος, μη διστάζοντας να πατήσει και επί πτωμάτων προκειμένου να ικανοποιήσει τα πάθη του. Τελικά ο πλεονέκτης και φιλάργυρος άνθρωπος πάσχει αντί να χαίρεται.

3. Στην εποχή μας από όλα τα Μ.Μ.Ε. και σε όλους τους τόνους διακηρύσσεται, ως η πιο σπουδαία πηγή χαράς στη ζωή, το σεξ και μάλιστα το έξω του γάμου! Καθιερώθηκε μάλιστα και σε κρατικό κανάλι εκπομπή με τον τίτλο «τα πάντα γύρω από σεξ», στην οποία ακόμη και οι παρά φύσιν σεξουαλικές πρακτικές διαφημίζονται ως κατά πάντα θεμιτές, φθάνει να τις θέλουν εκείνοι που τις ασκούν, Ο «επιστήμων», που παρουσιάζει την

εκπομπή αυτή - έχοντας ο ίδιος διεστραμμένες τις τρεις δυνάμεις της ψυχής του και ζώντας εμπιαθώς - θέλει να νομιμοποιήσει την διαστροφή ως κατά φύσιν. Για τον Θεό όμως, η χαρά του εξώγαμου σεξ (και πολύ περισσότερο του ανωμάλου) ανήκει στην παρά φύσιν χαρά, που προέρχεται από το πάθος της φιληδονίας. Αυτό το πάθος τελικά σε όσους το υπηρετούν, την κάποια χαρά που προσφέρει, την αντικαθιστά με πολλή οδύνη. Λέει χαρακτηριστικά ο Άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός για την «άλογον φιλίαν» προς την σάρκα: « Η άμαρτία προς καιρόν μὲν καταγλυκαίνει τὸν ἀπολαύοντα, ὕστερον δὲ πικρότερον χολῆς ποιεῖται τὰς ἀντιδόσεις».

Στο σημείο αυτό επιτρέψτε μου να σας διαβάσω ένα δημοσίευμα εφημερίδος «ΤΑ ΝΕΑ» της 10/3/1980, που επιβεβαιώνει με δραματικό τρόπο το γεγονός ότι η παρά φύσιν χαρά φέρνει τον πόνο και την οδύνη. Τίτλος άρθρου: «Η Μπριζίτ Μπαρντό: Γνώρισε τόσους κι είναι μόνη...» Να τι γράφει: «Η Μπέμπέ ανήκει σίγουρα στις γυναίκες, που στη ζωή τους διέθεταν πάντα, αυτό που λέμε «όλα τα καλά του κόσμου» : τύχη κι επιτυχία στο επάγγελμα, διεθνή αναγνώριση και άνετη ζωή, ωραίους και καμιά φορά έξυπνους άντρες, πρόσωπο σαν- ζωγραφιά και προπαντός σεξ - απήλ.

» Κι όμως ... Η Μπαρντό είναι μόνη. Και τον χειμώνα, πέρασε τα Χριστούγεννα ολομόναχη στο εξοχικό της σπίτι, κοντά στο Παρίσι, αφού και ο τελευταίος άντρας της ζωής της, ο Γιουγκοσλάβος γλύπτης Μίροσλαβ Μπρόζεκ της δήλωσε τηλεφωνικά, πως πέντε χρόνια δεσμού, τον κούρασαν πια υπερβολικά»!.

» Η εγκατάλειψη, ακόμη κι όταν αφορά τις ευνοημένες της ζωής, είναι πάντα πικρή. Η 45χρονη πια Μπαρντό, αναγκάζεται να ομολογήσει, πως «οι ιστορίες μου με τους άντρες ήσαν πάντα ένας μύθος. Και τώρα έγιναν μια ανάμνηση. Πρέπει να μάθω να ζω και μόνη».

» Τι κάνει μια γυναίκα που λέγεται Μπριζίτ Μπαρντό και νιώθει εγκαταλειμμένη; Γράφει ένα βιβλίο για την ζωή της, και αναφέρει εκεί τις αλήθειες μιας ζωής, που τουλάχιστον ήταν πλούσια σ' εμπειρίες:

» Συνειδητοποίησα, λέει, πως η ευτυχία είναι άπιαστο πουλί. Ξόδεψα, όμως μια ζωή να το αναζητώ. Τώρα ξέρω πως έχασα τον καιρό μου άδικα! Η προσωπική μου ζωή, ήταν ένα τραγικό λάθος!

» Στο βιβλίο της αυτό, η Μπριζίτ, αποκαλύπτει πράγματα, που μέχρι τώρα υπήρχαν μόνο σαν υποψίες: "στις ταινίες που γύρισα, έπαιζα πάντα τον εαυτό μου. Το σύμβολο του σεξ και η κ. Μπαρντό, ήταν ένα και το αυτόν: εγώ"!

» Οι χειραφετημένες γυναίκες που ξέρω, συνεχίζει είναι όλες τους δυστυχισμένες. Είναι μόνες, χωρισμένες και απελπισμένες. Μία γυναίκα, είναι πάντα γυναίκα. Χρειάζεται ένα σπιτικό, μια οικογένεια, παιδιά και άντρα».

Τα λόγια αυτά της Μπριζίτ Μπαρντό είναι τόσο σαφή, ώστε τα σχόλια περιπτεύουν.

Επομένως το δεύτερο είδος της χαράς, η παρά φύσιν, όπως την ονομάσαμε, δεν μπορεί κι αυτή να σβήσει την πανανθρώπινη δίψα της χαράς. Πρώτον, διότι είναι προσωρινή και παρέρχεται μαζί με τα γεγονότα ή τα πράγματα που την προκαλούν. Δεύτερον, διότι αφήνει, όχι μια γλυκιά ανάμνηση, όπως η φυσική χαρά, αλλά μια γεύση χολής και οδύνη πολλή. Όσοι όμως την προτιμούν νομίζουν ότι η πικρή γεύση και το ανικανοποίητο της ψυχής οφείλονται στην μικρή δόση χαράς που πήραν. Γι' αυτό «βουτούν» πιο βαθιά στην παρά φύσιν χαρά, ελπίζοντας ότι έτσι θά σβήσουν την δίψα τους. Δυστυχώς γι' αυτούς η πίκρα και η οδύνη μεγαλώνουν. Έτσι φυλακίζονται στον φαύλο κύκλο της παρά φύσιν χαράς, που είναι η ηδονή, που φέρνει την οδύνη.

Ας δούμε τώρα και το τρίτο είδος της χαράς, που είναι:

Γ' Η ΥΠΕΡ ΦΥΣΙΝ ΧΑΡΑ.

Την αποκαλούμε υπέρ φύσιν, επειδή δεν προέρχεται από την δημιουργία του Θεού έμψυχη ή άψυχη, αλλά από μια πηγή πάνω απ' αυτήν, που είναι ο ίδιος ο δημιουργός, ο ίδιος ο Θεός.

Λέει χαρακτηριστικά ο Αγ. Απόστολος Ιάκωβος, ο αδελφόθεος και τα λόγια αυτά τα επαναλαμβάνομε στην οπισθάμβωνο ευχή της Θ. Λειτουργίας: «πᾶσα δόσις ἀγαθή καὶ πᾶν δῶρημα τέλειον ἄνωθεν ἐστὶν καταβαῖνον ἀπὸ τοῦ πατρὸς τῶν φώτων»(Ιακωβ. Α' 17), δηλαδή του Ουρανίου Βασιλέως, που είναι ο «θησαυρός των αγαθών». Θησαυρός στα αρχαία ελληνικά σημαίνει θησαυροφυλάκειο. Με άλλα λόγια ο Θεός είναι το θησαυροφυλάκειο, μέσα στο οποίο φυλάσσεται κάθε αγαθό, επομένως και η χαρά. Γι' αυτό κάθε προσφορά αγαθή και κάθε τέλειο δώρο, άρα και η τέλεια χαρά, κατεβαίνει από Θεό-Πατέρα, από το ουράνιο αυτό θησαυροφυλάκειο.

Αυτή, λοιπόν, η ουράνια, η υπέρ φύσιν χαρά δεν εξαρτάται από τις εξωτερικές συνθήκες, στις οποίες ζει ο άνθρωπος, όπως συμβαίνει με τις δυο άλλες, την φυσική και την παρά φύσιν. Γι' αυτό πληροί -γεμίζει- την καρδιά

του ανθρώπου, ακόμη και όταν αυτός ζει μέσα σε άθλιες συνθήκες, όπως μέσα στον πόλεμο, την φτώχεια, τις κακουχίες, τον διωγμό, την συκοφαντία, την αρρώστια κ.λ.π.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα ανθρώπου, που ήταν κάτοχος αυτής της υπέρ φύσιν χαράς, μολονότι οι συνθήκες της ζωής του ήταν περισσότερο από άθλιες, είναι ο Απόστολος Παύλος. Ας ακούσουμε πως ο ίδιος περιγράφει τις συνθήκες αυτές στην Β' προς Κορινθίους Επιστολή του: «ἐν κόποις περισσοτέρως ἐν πληγαῖς ὑπερβαλλόντως, ἐν φυλακαῖς περισσοτέρως, ἐν θανάτοις πολλάκις· ὑπὸ Ἰουδαίων πεντάκις τεσσαράκοντα παρά μίαν ἔλαβον, τρίς ἐρραβδίσθην, ἅπαξ ἐλιθάσθην, τρίς ἐναυάγησα, νυχθημερόν ἐν τῷ βυθῷ πεποίηκα· ὁδοιπορίαίς πολλάκις, κινδύνοις ποταμῶν, κινδύνοις ληστῶν, κινδύνοις ἐκ γένους, κινδύνοις ἐξ ἐθνῶν, κινδύνοις ἐν πόλει, κινδύνοις ἐν ἐρημίᾳ, κινδύνοις ἐν θαλάσῃ, κινδύνοις ἐν ψευδαδέλφοις· ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ, ἐν ἀγρυπνίαις πολλάκις, ἐν λιμῷ καὶ δίψει, ἐν νηστείαις πολλάκις, ἐν ψύχει καὶ γυμνότητι...»(Κεφ. ΙΑ' 23-27.)

Όλα αυτά, που περιγράφει ο Αγ. Απόστολος των Εθνῶν, προκαλούν τρόμο και μόνον ακουόμενα, πόσο μάλλον βιούμενα. Και όμως, μέσα σ' αυτές τις απερίγραπτες συνθήκες ζώντας ο Απόστολος Παύλος, έλεγε τον περίφημον αυτόν λόγο: «Νῦν χαίρω ἐν τοῖς παθήμασί μου»! (Κολ. Β' 24). Το έλεγε, και το πίστευε, και το ένιωθε, γι' αυτό και το παράγγελλε και στους άλλους χριστιανούς γράφοντας στις επιστολές του:«Λοιπὸν ἀδελφοί, χαίρετε...»(Β' Κορ. ΙΓ' 11), και αλλού: «τό δ' αὐτό καὶ ὑμεῖς χαίρετε καὶ συγχαίρετέ μοι» (Φιλιπ. Β' 18) και παρακάτω: «Τό λοιπὸν, ἀδελφοί μου, χαίρετε ἐν Κυρίῳ» (Φιλιπ.Γ' 1) και πάλιν: «Χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε, πάλιν ἐρῶ χαίρετε» (Φιλ. Δ' 4).

Εδώ όμως γεννώνται μερικά εύλογα ερωτήματα: «Γιατί τάχα σήμερα τόσο λίγοι άνθρωποι αναζητούν αυτή τη χαρά και ακόμη πιο λίγοι φαίνεται να την κατέχουν; Γιατί ακόμη κι εμείς, που λεγόμαστε ορθόδοξοι χριστιανοί, θεωρούμε απαραίτητες τις φυσικές χαρές για να είναι ευχάριστη η ζωή μας, δείχνοντας έτσι έμμεσα, ότι δεν κατέχουμε την υπέρ φύσιν χαρά; Γιατί τα διάφορα παθήματα της ζωής μάς αφαιρούν την χαρά και δεν μπορούμε να επαναλάβουμε τον λόγο του Απ. Παύλου «χαίρω ἐν τοῖς παθήμασί μου»;

Την απάντηση θα την πάρουμε πάλι μέσα από τον λόγο του Θεού. Λέγει ο Απ. Παύλος: «ὁ δὲ καρπὸς τοῦ Πνεύματος ἐστὶν ἀγάπη, χαρά, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, κ.λ.π.»(Γαλ. Ε' 22). Αυτό σημαίνει, ότι η υπέρ φύσιν χαρά δεν είναι αποτέλεσμα ανθρωπίνων

προσπαθειών ή διαφόρων τεχνικών, αλλά δώρο του Αγίου Πνεύματος, γι' αυτό και είναι η μόνη γνήσια, η μόνη ολοκληρωμένη, η μόνη μόνιμη και αναφαίρετη. Αυτό όμως σημαίνει επίσης, ότι, αν η καρδιά του ανθρώπου δεν γίνει κατοικητήριο του Αγίου Πνεύματος, όσες τεχνικές κι αν εφαρμόσει, όσες άλλες χαρές -φυσικές ή παρά φύσιν- κι αν απολαύσει, την αληθινή, την υπέρ φύσιν χαρά δεν πρόκειται να την αποκτήσει! Και αυτό συμβαίνει, διότι η αρρωστημένη από την αμαρτία και τα πάθη ψυχή είναι αδύνατον να αυτοθεραπευθεί, όπως υπόσχονται ψευδώς διάφορες ψυχολατρείες. Αν, λοιπόν, δεν επέμβει «ὁ ἰατρός τῶν ψυχῶν καί τῶν σωμάτων ἡμῶν» πώς θα θεραπευθούν οι τρεις δυνάμεις της ψυχής, για να στραφούν πάλι προς τον Δημιουργό και να λάβει ο άνθρωπος την πολυπόθητη χαρά;

Βέβαια η θεραπεία του τριμερούς της ψυχής είναι αποκλειστικώς έργο του Αγίου Πνεύματος, αλλά προϋποθέτει και την ανθρώπινη συνέργεια. Αυτή αποδεικνύει την ελεύθερη αποδοχή εκ μέρους του ανθρώπου της σωστικής ενεργείας του Θεού, αλλά και την ειλικρινή αγάπη του ανθρώπου προς τον Θεό. Επίσης διασφαλίζει την συνεχή παρουσία της Θείας Χάρης.

Η συνέργεια του ανθρώπου στη θεραπεία που του προσφέρει η Χάρη του Αγ. Πνεύματος απαιτεί αγώνα σκληρό. Γιατί; Όταν κάποιος αρρωστήσει σωματικά, ουσιαστικά θεραπεύεται από τον γιατρό, τα φάρμακα και την δίαιτα που του συνιστά ο γιατρός, αλλά συνεργεί και ο ίδιος. Πώς; Πρώτον με την εμπιστοσύνη που δείχνει στον γιατρό, έπειτα με την πιστή εφαρμογή των οδηγιών ως προς την λήψη των φαρμάκων και την δίαιτα, κατόπιν με την αποφυγή βλαβερών συνηθειών όπως του καπνίσματος (όσο και αν αυτό είναι δύσκολο) και τέλος με ασκήσεις, όπως π.χ. οδοιπορία, κολύμβηση κ.λ.π. Έτσι κατά παρόμοιο τρόπο γίνεται και στην περίπτωση της θεραπείας της ψυχής. Το Άγιο Πνεύμα ενεργεί και ο άνθρωπος συνεργεί. Και να πώς συμβάλλει ο άνθρωπος κατά τους Αγ. Πατέρες σ' αυτή την θεραπεία των τριών δυνάμεων της ψυχής.

1. Του Λογιστικού : Με την αδιάκριτη πίστη, τη Μελέτη του Λόγου του Θεού, την καθαρή και συνεχή Προσευχή, την Υπακοή και την Ταπείνωση.
2. Του Θυμικού: Με την Αγάπη, την Ελεημοσύνη, την Ανεξικακία, την Υπομονή, το Μίσος προς την Αμαρτία.
3. Του Επιθυμητικού: Με την Νηστεία, την Εγκράτεια, την Αγρυπνία, τις Μετάνοιες (γονυκλισίες), και γενικώς την Κακοπάθεια.

Ο σύγχρονος άνθρωπος μεγαλωμένος με τα ιδανικά του ευδαιμονισμού και του καταναλωτισμού, ακόμη κι αν είναι ορθόδοξος χριστιανός, βλέπει τα

παραπάνω όχι σαν μέσα για την απόκτηση της ψυχικής υγείας και επομένως της χαράς, αλλά σαν δυσάρεστες καταστάσεις και στέρηση της κοσμικής χαράς, που σχεδόν ταυτίζεται με την παρά φύσιν. Έτσι αρνείται να κοιτάξει πίσω απ' αυτά και να δει τα αποτελέσματα του πνευματικού αγώνος. Επειδή αυτή ακριβώς- η χαρά βγαίνει μέσα από την λύπη του πνευματικού αγώνος της μετανοίας, οι Αγ. Πατέρες της έδωσαν ένα περίεργο για την κοινή λογική όνομα: « χαρμολύπη »!.

Ο Κύριος λίγο πριν το πάθος Του, μιλώντας προς τους μαθητές Του, είπε ένα θαυμάσιο παράδειγμα : «Η γυνή όταν τίκτη λύπην έχει, ότι ήλθεν ή ώρα αυτής· όταν γεννήση τό παιδίον, ούκέτι μνημονεύει τῆς θλίψεως, διά τήν χαράν ότι ἐγεννήθη ἄνθρωπος εἰς τόν κόσμον. Καί ὑμεῖς οὖν λύπην μέν νῦν ἔχετε· πάλιν δέ ὄψομαι ὑμᾶς καί χαρήσεται ὑμῶν ή καρδία, καί τήν χαράν ὑμῶν οὐδεὶς αἶρει ἀφ' ὑμῶν». (Ιωάν. ΙΣΤ' 21- 22). Έτσι ακριβώς για να γεννηθεί μέσα στην ψυχή η Χάρις του Αγίου Πνεύματος και απ' αυτήν η υπέρ φύσιν χαρά, πρέπει να προηγηθούν οι ωδίνες του τοκετού. Πρέπει δηλαδή να προηγηθεί ο αγώνας για την θεραπεία της ψυχής, που προϋποθέτει, και δάκρυα και ιδρώτα και αίμα, είτε με τη μεταφορική, είτε με την κυριολεκτική σημασία της λέξεως αίμα. «Δός αίμα καί λάβε Πνεῦμα», λέει χαρακτηριστικά ο αββάς Λογγίνος. Και ο Απ. Παύλος τονίζει: «οἱ δέ πιστοί τοῦ Χριστοῦ τήν σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς παθήμασιν καί ταῖς ἐπιθυμίαις. Εἰ ζῶμεν Πνεύματι Πνεύματαί καί στοιχῶμεν» (Γαλ. Ε' 24-25). Αν δεν ανεβούμε πρώτα στο Σταυρό της νεκρώσεως των παθών της ψυχής, δεν μπορούμε να λάβουμε την χαρά της αναστάσεως της ψυχής: «Ἰδοὺ γάρ ἤλθε διά τοῦ Σταυροῦ χαρά ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ» λέμε στη γνωστή αναστάσιμη προσευχή.

Στο σημείο αυτό όμως αξίζει τον κόπο να αναφέρουμε ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της υπέρ φύσιν χαράς βγαλμένο μέσα από τον βίο του μεγάλου Ρώσου στάρετς, του Αγίου Σεραφείμ του Σάρωφ και να κλείσουμε με αυτό:

«- Μά Μπάτουσκα(= πατερούλη) -επέμενε ο Μοτοβίλωφ (ένας Ρώσος ευγενής)- με ποιο τρόπο εκδηλώνεται η παρουσία του Αγίου Πνεύματος και πώς μπορώ να την νοιώσω;

» - Είναι πολύ απλό φίλε του Θεού· όλα είναι απλά γι' αυτόν που αποκτά την σοφία. Το κακό με μας είναι, ότι δεν αναζητούμε αυτήν την θεϊκή Σοφία, η οποία επειδή δεν είναι "ἐκ τοῦ κόσμου τούτου", δεν είναι και αλαζονική.

»- Μού χρειάζεται, όμως, να καταλάβω ακόμη καλύτερα τί προσφέρει στον άνθρωπο η παρουσία του Αγίου Πνεύματος.

» Τότε - γράφει ο Μοτοβίλωφ- ο π. Σεραφείμ μ' έπιασε απ' τους ώμους και είπε:

» - Είμαστε και οι δύο μέσα στην πληρότητα του Αγίου Πνεύματος αυτήν την στιγμή. Γιατί, όμως, δεν μέ κοιτάζεις;

» - Δεν μπορώ, Μπάτουσκα, ξεπετάγονται κεραυνοί από τα μάτια σας. Το πρόσωπό σας έγινε πιο φωτεινό και από τον ήλιο!

» - Μη φοβάσαι. Έγινες κι εσύ τόσο φωτεινός όσο κι εγώ. Και συ τώρα είσαι μέσα στην πληρότητα του Αγίου Πνεύματος, αλλιώς δεν θα μπορούσες να με δεις. Κοίταξέ με λοιπόν.

» Τον κοίταξα κι ένοιωσα να με συνεπαίρνει ένας ακόμη μεγαλύτερος φόβος. Φανταστείτε να σας μιλάει ένας άνθρωπος και το πρόσωπό του να βρίσκεται σαν στο κέντρο ενός μεσημεριάτικου ήλιου! Βλέπετε τις κινήσεις των χειλιών του, την εναλλασσόμενη έκφραση των ματιών του, ακούτε τον ήχο της φωνής του, νοιώθετε τα χέρια του να σας σφίγγουν τους ώμους, συγχρόνως όμως δεν βλέπετε ούτε τα χέρια του, ούτε το σώμα του, ούτε το δικό σας, παρά μόνο ένα εκθαμβωτικό φως που απλώνεται ολόγυρα σε απόσταση πολλών μέτρων, φωτίζοντας το χιόνι που καλύπτει το λιβάδι και που πέφτει απαλά πάνω στον μεγάλο στάρετς και σε μένα. Πώς να περιγράψει κανείς αυτό που δοκίμαζα τότε;

» - Τί αισθάνεσαι; ρώτησε ο στάρετς ...

» - Μιά ανείπωτη χαρά.

» - Όταν το Άγιο Πνεύμα κατεβαίνει στον άνθρωπο με την πληρότητα των δωρεών Του, η ψυχή του ανθρώπου γεμίζει με μια ανείπωτη χαρά, γιατί το Άγιο Πνεύμα αναδημιουργεί μέσα στη χαρά κάθε τι που εγγίζει. Αυτή είναι η χαρά, για την οποία μιλάει ο Κύριος στο Ευαγγέλιο: «πάλιν δέ ὄψομαι ὑμᾶς καί χαρήσεται ὑμῶν ἡ καρδία καί τήν χαράν ὑμῶν οὐδείς αἶρει ἀφ' ὑμῶν» (Ιω. ΙΣΤ' 22). Η χαρά που αισθάνεσαι αυτή την στιγμή στην ψυχή, δεν είναι τίποτε, όσο μεγάλη και παρήγορη και αν είναι, αν συγκριθεί μ' αυτήν, για την οποία λέγει ο Κύριος με το στόμα του Απ. Παύλου: «ἄ ὀφθαλμός οὐκ εἶδε καί οὖς οὐκ ἤκουσε καί ἐπί καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἠτοίμασεν ὁ Θεός τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν» (Α' Κορ. Β' 9). Αυτό που μας δίδεται τώρα δεν είναι παρά μια προκαταβολή αυτής της απέραντης χαράς. Και αν από τώρα, αισθανόμαστε γλυκύτητα και αγαλλίαση, τί να πουμε για κείνη την άλλη χαρά που μας επιφυλάσσεται στον ουρανό, αφού

πρώτα μετανοήσουμε για τις αμαρτίες μας και θρηνήσουμε γι' αυτές εδώ κάτω στη γη;

» Και έτσι πρέπει να είναι, γιατί η Θ. Χάρις κατοικεί μέσα στα βάθη της υπάρξεως μας, στην καρδιά μας. «Ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντός ὑμῶν ἐστίν» (Λουκ. ΙΖ' 21), είπε ο Κύριος. Με τη φράση: «Βασιλεία του Θεού» εννοεί την Χάρη του Αγίου Πνεύματος. Αυτή η Βασιλεία βρίσκεται τώρα μέσα μας, μάς θερμαίνει, μάς φωτίζει, ευχαριστεί τις αισθήσεις μας και γεμίζει με αγαλλίαση την καρδιά μας. Η τωρινή μας κατάσταση μοιάζει μ' αυτή, για την οποία ο Απ. Παύλος λέει: «οὐκ ἔστιν ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ βρῶσις καὶ πόσις, ἀλλὰ δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη καὶ χαρὰ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ» (Ρωμ. ΙΔ' 17). Η πίστις μας δεν στηρίζεται πάνω σε λόγια ανθρωπίνης σοφίας «ἀλλ' ἐν ἀποδείξει Πνεύματος καὶ δυνάμεως» (Α' Κορ. Β' 4). Εσύ κι εγώ βρισκόμαστε τώρα σ' αυτήν την κατάσταση, την οποία εννοούσε ο Κύριος όταν ἔλεγε: «Ἀμήν λέγω ὑμῖν ὅτι εἰσὶν τινὲς τῶν ὧδε ἐστηκότων, οἵτινες οὐ μὴ γεύσονται θανάτου ἕως ἄν ἴδωσι τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἐληλυθυῖαν ἐν δυνάμει» (Μαρκ.Θ' 1). Ορίστε, λοιπόν, ποία ασύγκριτη χαρά μας παραχώρησε ο Κύριος. Να τί σημαίνει να βρίσκεται κανείς μέσα στην πληρότητα του Αγίου Πνεύματος.».

Αγαπητοί μου.

Ο κατ' ἐξοχήν κήρυκας της χαράς ο Απ. Παύλος μας προτρέπει: «χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε, πάλιν ἐρῶ χαίρετε.» Δικαίωμά μας και χρέος μας είναι ν' αναζητούμε την χαρά και να χαιρόμαστε. Προσοχή όμως : «χαίρετε ἐν Κυρίῳ », διότι μόνο στην εν Κυρίῳ, δηλαδή την υπέρ φύσιν, χαρά βρίσκεται η γνησιότητα, η πληρότητα, η μονιμότητα.

Καμιά ιδεολογία πολιτική ή φιλοσοφική ή θρησκευτική δεν μπορεί να δώσει απάντηση στο μεγάλο ερώτημα: ποία είναι η γνήσια χαρά, πού βρίσκεται και πώς κερδίζεται.

Μεγάλη, λοιπόν, είναι η ευθύνη όλων μας να δώσουμε πρώτα στον εαυτόν μας και μετά στον υπόλοιπο κόσμο, κυρίως όμως στους νέους μας, την σωστή απάντηση της Ορθοδόξου Πίστεώς μας, πριν οι ἔμποροι της χαράς τούς ρίξουν τα δολώματα των δικῶν τους ψευτοχαρῶν.